

Ouderkerk aan de Amstel, 22 maart 2022

Geachte mevrouw Koek-Baks,

Zoals door u verzocht, treft u hierbij het advies aan dat ik u als informateur geef omtrent het begin van de formatiefase na de recente gemeenteraadsverkiezingen in de gemeente Ouder-Amstel.

Inleiding & opdracht

De partij Ouder-Amstel Anders is bij de gemeenteraadsverkiezingen van 14 t/m 16 maart 2022 in Ouder-Amstel de grootste partij geworden. De partij ziet daarom een rol voor haarzelf weggelegd als initiatiefnemer voor een formatiefase met andere politieke partijen.

Met het oog op de vraag welke coalitiesamenstelling als eerste beproefd zou moeten worden in de formatiefase, is mij door de lijststrekker van Ouder-Amstel Anders, mevr. P. Koek-Baks, om advies gevraagd.

Ik ben gevraagd te adviseren over welke partijen de formatiefase zouden moeten beginnen, omdat een coalitie van die partijen de meeste kans heeft op een succesvolle afronding van de formatiefase.

Aard van het informatieadvies

Mijn advies is tijdsgebonden: het is gebaseerd op de situatie zoals die was op 20 maart 2022. Er kunnen zich na die datum natuurlijk ontwikkelingen voordoen die dan aanleiding zouden kunnen geven om tot een ander advies te komen.

Daarnaast is mijn advies gebaseerd op de informatie die zes politieke partijen mij op 17 en 18 maart medegedeeld hebben. Partijopvattingen en overwegingen die mij niet verteld zijn, spelen dus ook geen rol bij de totstandkoming van mijn advies. Bovendien zouden veranderende inzichten van de partijen van na deze twee data aanleiding kunnen geven om dan tot een ander advies te komen.

Dit informatieadvies is slechts een aanbeveling. Het is geen instructie aan welke partij dan ook. Er is geen regel die voorschrijft dat dit advies gevolgd moet worden. Het is in de eerste plaats aan de opdrachtgever om zelf te beoordelen hoe om te gaan met mijn advies.

Uitslag gemeenteraadsverkiezingen 2022

Er deden zes politieke partijen mee aan de verkiezingen. De definitieve uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen is vastgesteld op 21 maart 2022. Ouder-Amstel Anders (OAA) heeft met het meeste aantal stemmen de verkiezingen gewonnen en krijgt drie zetels in de gemeenteraad. Daarna heeft de VVD de meeste stemmen gehaald en zij krijgt ook drie zetels. De derde partij met drie zetels is Natuurlijk Belang (NB). Op de vierde plaats komt D66 en deze partij krijgt twee zetels in de raad. Ook GroenLinks (GL) komt met twee zetels in de raad. De PvdA heeft het minste aantal

stemmen behaald, maar krijgt eveneens twee zetels. NB en de PvdA wonnen dus beide een zetel t.o.v. de vorige verkiezingen, terwijl de andere partijen in zetelaantal gelijk bleven.

Als informateur zal ik de verkiezingsuitslag niet proberen te duiden of interpreteren. Mijn advies is gebaseerd op een inschatting van de *slagingskans* van het formatieproces. Ik heb mijzelf geen oordeel gevormd over de wenselijkheid van coalitievarianten. Het is eerder aan de politieke partijen om de uitslag te duiden en te vertalen naar coalitievoorkeuren – indien zij deze vervolgens in hun gesprekken met mij hebben gedeeld, heeft duiding van de verkiezingsuitslag op die wijze haar weg gevonden in mijn advies.

Proces van de informatiefase

Om tot een advies te komen heb ik met twee afgevaardigden per partij gesproken, waaronder telkens ook de lijsttrekker. Deze gesprekken verliepen alle in een prettige sfeer. Alle partijen hebben op constructieve wijze deelgenomen aan de informatiegesprekken. Er was telkens voldoende gelegenheid voor de partijen om al mijn vragen afdoende te beantwoorden en om alle overige overwegingen of opmerkingen aan mij mee te geven.

In ieder gesprek is het informatieproces toegelicht. Aan iedere partij heb ik een aantal dezelfde vragen gesteld (zie **Bijlage 1**). De afgevaardigden heb telkens aan het eind de mogelijkheid gehad om overwegingen aan de informateur mee te geven, die nog niet bij de vragen aan bod waren gekomen.

Van de gesprekken met de partij-vertegenwoordigers zijn samenvattende verslagen in concept gemaakt. Iedere partij heeft (uitsluitend) het concept van hun gesprek kunnen controleren op feitelijke onjuistheden of omissies. Alle aanpassingen die de partijen na hun controle hebben voorgesteld, zijn verwerkt in de definitieve verslagen. De definitieve verslagen zijn opgenomen in Bijlage 2, welke niet openbaar gemaakt zullen worden, zoals afgesproken met de fracties.

Advies & analyse

Om tot mijn advies te komen, heb ik gekeken naar:

1. De voorkeurscoalities van partijen, inclusief de toelichting daarop; en
2. Vermelde aandachtspunten t.a.v. andere partijen.

Breekpunten zouden een rol gespeeld kunnen hebben, maar geen van de partijen heeft breekpunten geformuleerd. Verder is het vermeldingswaardig dat alle partijen één of meer wethouderskandidaat hebben.

De voorkeurscoalities van partijen en de toelichtingen daarop zijn per partij in de bijgevoegde verslagen te lezen. Samengevat kunnen de voorkeurscoalities als volgt schematisch weergegeven worden. (**Tabel 1**).

Tabel 1.

VOORKEURSCOALITIES	Voorkeur 1	Voorkeur 2	Voorkeur 3
Ouder-Amstel Anders (OAA)	GL-OAA-VVD	D66-OAA-VVD	n.v.t.
VVD	GL-OAA-VVD	D66-OAA-VVD	OAA-PvdA-VVD

GroenLinks (GL)	Voorkeur 1A D66-GL-OAA-PvdA	Andere meerderheidscoalitie incl. GL	n.v.t.
	Voorkeur 1B D66-GL-PvdA-VVD		
Natuurlijk Belang (NB)¹	NB-OAA-VVD	Voorkeur 2A GL-NB-OAA	D66-OAA-VVD
		Voorkeur 2B D66-NB-OAA	
D66	D66-GL-OAA-VVD	D66-OAA-PvdA-VVD	n.v.t.
PvdA	Voorkeur 1A D66-GL-OAA-PvdA	NB-OAA-VVD	Voorkeur 3A D66-OAA-VVD
	Voorkeur 1B D66-GL-PvdA-VVD		Voorkeur 3B OAA-PvdA-VVD
	Voorkeur 1C D66-GL-NB-PvdA		Voorkeur 3C GL-OAA-VVD

Diverse partijen hebben aangegeven dat zij in zijn algemeenheid open staan voor meer coalitievarianten dan de door hen expliciet genoemde top-3. Dit kan relevant zijn voor toekomstige ontwikkelingen in de formatiefase, maar niet voor dit advies. Ik vind namelijk varianten die buiten de voorkeurstop-3 vallen beperkt relevant voor een advies over welke variant *als eerste* beproefd zou moeten worden.

Mijn eerste uitgangspunt is dat een variant bij meer dan één partij in de top-3 moet staan, wil hij de moeite waard zijn om verder te analyseren. Er zijn immers meerdere varianten die wel door meer dan één vormende partij in de top-3 gezet worden, waaronder meerdere varianten met 1e Voorkeuren, en deze zullen naar mijn mening nu sowieso kansrijker zijn.

De voorkeurscoalities die door meer dan één partij genoemd zijn,² zijn hieronder schematisch weergegeven (**Tabel 2**).

Tabel 2.

VOORKEURSCOALITIES	#Voorkeur 1	#Voorkeur 2	#Voorkeur 3
GL-OAA-VVD	2x	1x	1x
D66-GL-OAA-PvdA	2x	-	-
D66-GL-PvdA-VVD	2x	-	-
NB-OAA-VVD	1x	1x	-
D66-OAA-VVD	-	2x	2x
D66-GL-OAA-VVD	1x	1x	-
D66-GL-NB-PvdA	1x	1x	-
GL-NB-OAA	-	2x	-

Wat opvalt is dat alle coalitievarianten bestaan uit drie of vier partijen, maar dat geen enkele variant de 1^e, de 2^e noch de 3^e voorkeur geniet van *alle* drie respectievelijk vier vormende partijen.

¹ NB heeft als 4e Voorkeur nog genoemd de coalitie D66-NB-VVD.

² Dit is niet altijd een *vormende* partij, d.w.z. een partij die mede de coalitie vormt.

Bij het wegen van de coalitievarianten is mijn tweede uitgangspunt dat een (meerderheids)coalitie méér kans op succes heeft naar mate zij vaker de voorkeur van de vormende partijen geniet. Hierbij weegt voor één partij haar 1e voorkeur zwaarder dan haar 2e, en haar 2e voorkeur weegt weer zwaarder dan haar 3e. (De voorkeurrangorde van partijen kan niet zonder meer onderling vergeleken worden, omdat niet iedere partij op dezelfde wijze haar top-3 heeft vermeld.) Hierbij is de toelichting die partijen op hun top-3 hebben gegeven, belangrijk.

Tenslotte zijn voor het beoordelen van de varianten de door de partijen vermelde aandachtspunten van belang.

Alles overwegend kom ik tot de conclusie dat als eerste de coalitievariant GL-OAA-VVD (**Variant 1**) in de formatiefase onderzocht zou moeten worden, omdat een coalitie van die partijen de meeste kans heeft op een succesvolle afronding van de formatiefase.

- Deze variant is de 1e voorkeur van twee van de drie partijen (OAA en VVD). De derde partij, GL, heeft aangegeven hiervoor open te staan: GL heeft als 2e voorkeur opgegeven die meerderheidsvarianten waaraan GL ook deelnemer is. Zij heeft ook tijdens het informatiegesprek vermeld dat de variant GL-OAA-VVD één van de varianten is waarvoor zij open staat.
- Er zijn inhoudelijke verschillen tussen deze drie partijen, maar ik maak uit de informatiegesprekken op dat die niet bij voorbaat onoverkomelijk zijn. Ook concludeer ik dat er geen reden is om te twifelen aan een effectieve samenwerking.
- Hoewel deze variant ook door GL als een mogelijkheid is genoemd, is er een belangrijk aandachtspunt: GL vindt principieel erg lastig de relatie binnen OAA tussen de mogelijk wethouder en de mogelijk fractievoorzitter. GL heeft gezegd dat dit geen breekpunt is, maar wel een dilemma om met de achterban te bespreken. OAA onderkent de bezwaren van GL en is bereid te onderzoeken of er een constructie is die de bezwaren van GL kan wegnemen. Bijvoorbeeld door toe te zeggen dat het raadslid geen fractievoorzitter wordt en dat binnen enkele maanden een evaluatie met de coalitiepartners zal plaatsvinden.

De coalitievarianten D66-GL-OAA-PvdA en D66-GL-PvdA-VVD hebben de 1^e voorkeur van twee van de vier vormende partijen (d.w.z. GL en PvdA). Ik meen dat deze varianten minder kansrijk zijn dan Variant 1.

- Immers, D66, OAA noch VVD hebben deze varianten in hun top-3 staan. M.a.w., twee van de vier vormende partijen achten de variant waar zijn deel van uitmaken, weinig aantrekkelijk. Daarmee zijn deze varianten naar mijn mening minder kansrijk dan Variant 1.
- Daarnaast heeft OAA een sterke voorkeur uitgesproken voor samenwerking met de VVD. De VVD heeft dan weer een voorkeur voor samenwerking met OAA. Zij heeft ook een voorkeur voor een drie-partijen-coalitie, hoewel zij een vier-partijen-coalitie niet bij voorbaat uitsluit. Een vier-partijen-coalitie zonder OAA is voor de VVD onaantrekkelijk, omdat dit zou betekenen dat in de coalitie dan drie partijen zitten die inhoudelijk verder van de VVD af staan. Voor D66 zou de variant D66-GL-OAA-PvdA minder aantrekkelijk kunnen zijn, omdat deze partij veel waarde hecht aan de bestuurlijke ervaring van de wethouders.

De coalitievariant NB-OAA-VVD heeft de 1e voorkeur van één van de drie vormende partijen (d.w.z. NB). Ik meen dat deze variant minder kansrijk is dan Variant 1.

- Immers, OAA noch VVD deze variant in haar top-3 heeft staan. M.a.w., twee van de drie vormende partijen achten de variant weinig aantrekkelijk. Daarmee is zij naar mijn mening minder kansrijk dan Variant 1.

- Daarnaast hebben OAA en de VVD in de informatiegesprekken gemeld dat de samenwerking met NB in het verleden dusdanig lastig was, dat voor hen NB nu geen aantrekkelijke coalitiepartner is.

De variant D66-OAA-VVD is minder kansrijk dan Variant 1, omdat deze buiten de top-3 van D66 valt en ze voor OAA en de VVD slechts de 2^e voorkeuroptie is (en Variant 1 voor beide de 1^e voorkeur).

Ook voor de overige varianten geldt dat zij beduidend minder voorkeur hebben van de vormende partijen, dan Variant 1.

Tot slot

Kort en bondig is dus mijn advies dat momenteel de coalitie GL-OAA-VVD de meeste kans op een succesvolle afronding van het formatieproces heeft. Of die kans daadwerkelijk verzilverd kan worden, is natuurlijk afwachten. Daarvoor is het in ieder geval nodig dat deze drie partijen bereid zijn om samen het formatieproces te beginnen en vervolgens dat zij een coalitieakkoord sluiten. Op voorhand is duidelijk dat hiervoor onder meer overeenstemming bereikt zal moeten worden over de vraag hoe om te gaan met een eventueel wethouderschap het raadslidmaatschap binnen OAA.

Ondergetekende zal op 23 maart beschikbaar zijn om tijdens een raadsbijeenkomst dit advies toe te lichten.

Ik wil graag alle vertegenwoordigers van de zes politieke partijen bedanken voor hun prettige deelname aan de informatiegesprekken. Daarnaast ben ik de gemeentegriffier mevr. L. Moolenaar erg dankbaar voor de uitstekende ondersteuning die zij mij bij dit informatieproces geboden heeft.

Met vriendelijke groet,

Mr. dr. C.M.H.M. Kneepkens

BIJLAGE 1

Vragen die de informateur aan de politieke partijen heeft gesteld tijdens de informatiegesprekken van 17 en 18 maart 2022.

1. Heeft uw partij de voorkeur voor een ander type coalitie dan de traditionele meerderheidscoalitie?
2. Wat is de top-3 van voorkeurscoalities van uw partij? Kunt u dit toelichten? Hoe aantrekkelijk zijn voor uw partij de 2^e en de 3^e voorkeurscoalitie t.o.v. de 1^e voorkeurscoalitie?
3. Zijn er bij de andere politieke partijen vanuit uw partij aandachtspunten die de kans op een succesvolle coalitie kunnen beïnvloeden? Deze aandachtspunten kunnen betrekking hebben op o.a. de inhoud, stijl van politiek bedrijven en persoonlijke aspecten van politici.
4. Heeft uw partij onderwerpen die niet-onderhandelbaar zijn?
5. Heeft uw partij één of meer wethouderskandidaten?
6. Zijn er verder nog overwegingen of mededelingen die u de informateur wilt meegeven?